

REDACȚIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2Articoli și coresp-
pondențe pentru pu-
blicare se trimit re-
dacțiunii.Concure, inserțiuni
precum și taxele de
abonament se trimit
Administrațiunii ti-
pografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICEASCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU

AUSTRO-UNGARIA:

Pe un an: 10 cor.

Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI

STRĂINĂTATE:

Pe un an 14 franci.

Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 285.

Nr. 8293/1908.

IOAN,

din îndurarea lui Dumnezeu dreptcredinciosul Episcop al
Aradului, Orăzii-Mari, Ienopoliei și al Hălmașului, precum
și al părților adnexate din Bănatul-Timișan.*Iubiților cler și tuturor credincioșilor din epărhia
Aradului, dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și
Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu salu-
tarea noastră arhierască!**„Mântuire a trimis Domnul
poporului său”*

Priceazna sărbătorii.

Iubiților creștini și fii sufletești!

Prăznuim astăzi cu întreaga lume creș-
tină, de o lege și de o credință cu noi, acel
eveniment fără păreche în istoria lumii cunos-
cute, pe care cerul și pământul l-a întimpinat
deopotrivă cu mare bucurie, astfel: că fluierul
păstorilor din Vifleem se întrecea cu horul ce-
telor îngerești, cari cu un glas și o suflare, ca
și cu o gură și o inimă, intonau cântarea îngerească:
*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu
și pe pământ pace între oameni, bunăvoință,*¹⁾ la
care noi cei de acum, ca și părinții noștri, adunați
în acest lăcaș al măririi lui Dumnezeu, dăm
răsunetul inimei cântând cu bucurie psalmul:
*„Mântuire a trimis Domnul poporului său.”*²⁾

Pentruca să ne dăm seamă de motivul
acestei bucurii a îngerilor din cer și a oame-
nilor de pe pământ, pentruca să înțelegem
motivul bucuriei, care la acest mare praznic
al întrupării Fiului lui Dumnezeu străbate pe nesim-
țite și aprinde lumina credinței și nădejdei
creștine în coliba săracului, ca și în palatul
bogatului, și astfel, pentruca să înțelegem cât
de mare și însemnat este *darul mântuirii*, a
cărei venire o întimpinăm și o vestim prin psal-
mul: *„Mântuire a trimis domnul poporului
său,”*²⁾ trebuie să ne cugetăm la starea omeni-
mei de pe vremea Nașterii Domnului și Mân-

tuitorului nostru Isus Hristos, pentrucă necunos-
când aceasta stare, nu putem aprecia după cu-
viință însemnătatea acestui mare dar ceresc,
precum nu știe prețul sănătatea, celce n'a fost
bolnav, precum nu știe prețul binele și libertatea,
celce nu a avut parte de rău în viața sa, și
precum nu știe prețul după cuviință lumina
zilei, celce n'a rătăcit în întunecul nopții.

Și cugetându-ne la aceea stare, ce aflăm?
Aflăm, că după căderea strămoșilor Adam și
Eva în păcat, răutatea oamenilor crescuse în
cursul veacurilor în așa mare grad, încât după-
cum ne spune sfta carte: *„Pământul se umpluse
de nedreptate și tot trupul își stricase calea sa
pe pământ.”*³⁾ Aflăm adecă, că în urma strică-
ciunei moravurilor, în locul legii s'a înstăpânit
fărădelegea și în locul păcii și a bunăvoin-
ței între oameni, s'a înstăpânit ura, pizma și răsbu-
narea, — fapte ale întunecului și ale păcatului
în așa măsură, încât fiii lui Izrail cel de demult,
adecă următorii omului zidit de Dumnezeu după
chipul și asemănarea sa, au ajuns într-o întu-
necime a minții și împetrire a inimii, deci într-o
stare plină de suspin și durere în așa măsură,
încât plângea pământul de mila lor, și plângea
de aceea, pentrucă viața lor eră mai ticăloasă
și starea lor mai nefericită, decât a fiului celui
rătăcit, despre care ne spune sfta evanghelie, că
a ajuns să se hrănească cu mărăcini.

La asemenea stare cugetându-se creștinul
cu frica lui Dumnezeu, este peste putință să nu-și
pună însuși întrebarea: cum de fiii omului,
pe care Dumnezeu l-a făcut numai cu ceva mai
micșorat decât îngerii, cum de fiii omului
născut spre viață și fericire, încununat cu mă-
rire și cu cinste și așezat în edemul pământului,
— ca și un împărat făpturii și moștean bună-
tăților și frumseților lumii, — să ajungă în ase-
menea stare de suspin și durere? Și dacă totuși
a ajuns, precum ne spune sfta carte, oare cine
și ce a putut fi cauza acestei mari nefericiri?

Și cu cât vom ispiti mai cu deadinsul, cu
atâta vom afla mai limpede și mai pe înțeles
adevărul, că starea nefericită a fiilor omului

¹⁾ Luca cap. 2. v. 14.²⁾ Ps. 110. v. 9.³⁾ Moise c. 6. v. 12.

a fost și este numai urmarea păcatului lor, deci urzitorul și adevăratul vinovat al nefericirii fiilor lui Izrail au fost ei și numai ei.

Aflăm adevărat, că de aceasta soarte amară în felul ei, fiii omului s'au făcut vinovați nu numai pentru că au intrat în moștenirea păcatului neascultării părinților lor, dar și pentru aceea, pentru că s'au cufundat și mai tare în păcat prin faptul, că ajunși în pământul făgăduinței și dând de mai mare bine, decât ce avuse în pământul Egiptului, au uitat cu totul de chemarea, de datorința și de scopul, pentru care este zidit omul pe pământ, și uitând de acestea, și-au uitat cu totul nu numai de datorințele lor către Dumnezeu, ci și de datorințele către sine și către deaproapele lor, iar chemați la păzirea legii și a cinstirii de Dumnezeu s'au arătat îndărătnici.

Cât de îndărătnici s'au arătat fiii omului întru cinstirea lui Dumnezeu și întru împlinirea poruncilor lui date prin Moise și cum au primit pe prorocii, bărbații și învățații pământului, anume trimiși de Dumnezeu spre deșteptarea și îndreptarea lor, ne încredințăm din mustrarea, ce a dat Dumnezeu Ierusalimului, adevărat fiilor lui Izrail, cu cuvintele: „*Ierusalime, Ierusalime, cea-ce omori prorocii și ucizi cu pietri pe cei trimiși la tine, de câte-ori am vrut să adun fiii tăi, în ce chip adună găina puii săi sub aripi, și tu nu ai vrut*“.⁴⁾

Și care a fost urmarea acestei necredințe și îndărătnicii a fiilor lor Izrail? Urmărea a fost aceea, că prin îndepărtarea lor de Dzeu și căderea în păcatul idololatriei, li-s'a întunecat mintea și și-au pierdut libertatea voinței, adevărat ei s'au despoiat pe sine de cele două mari daruri cerești, cu cari Dumnezeu a înfrumusețat omul tocmai de aceea, ca să-l deosebească și ridice peste celelalte creaturi ale mâinilor sale, iar lipsindu-se de acestea daruri, lipsiți și de credința în Dumnezeu și de nădejdea darului său, au ajuns într-o amorfială și nesimțire sufletească, într-o orbie și robie a păcatului, a cărei lanțuri nu le mai puteau scutura de pe sine fără ajutoriu ceresc, întocmai precum omul fulgerat de trăsnet și cel amorțit și degerat de frigul iernii, nu se poate deștepta spre viață, fără ajutor omenesc dat la bună vreme.

Aceasta fiind starea omului din legea veche, a omului certat cu Dzeu și cu legea lui, este de înțeles, cât de mare a fost lipsa și cât de grabnică trebuința unei puteri cerești, pentru împăcarea omului cu Dumnezeu și astfel este de înțeles, cât de mare a fost și bucuria îngerilor și a păstorilor, și cât de mare a fost bucuria oamenilor temători de Dumnezeu, când

din zarea văzută pe ceriu au cunoscut venirea lui Mesia cel făgăduit, a mântuitorului de veacuri așteptat, lumina lumii.

Iubiților creștini și fii sufletești!

Mari și minunate sunt lucrurile, multe și însemnate sunt semnele și minunile, cari Dzeu într-a sa putere le-a făcut în mijlocul poporului său, începând dela semnele și minunile făcute în mijlocul Egiptului, până la trecerea poporului Izrailtean prin marea roșie, mana cerească și adăparea aceluiași popor în pustie cu apă din peatră; dar dintre toate acestea și alte taine ale înțelepciunii și puterii dumnezeiești, precum și dintre toate lucrurile, câte a văzut ochiul, de câte a auzit urechea și din câte a intrat la simțirea și inima omului, nu este nici o taină, nici o lucrare așa de mare, de minunată și însemnată pentru binele și fericirea neamului omenesc, cum este Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos.

Mare și însemnată este aceasta Naștere, nu numai pentru că este o minune mai nouă decât toate minunile celea de demult, dar mare și însemnată este îndeosebi pentru aceea, pentru că: pre când minunile de mai nainte au fost făcute pentru hrana și mântuirea vieții trupesti, pe atunci trimiterea și venirea în lume a Domnului nostru Isus Hristos a avut de scop *mântuirea vieții sufletești* a poporului, adevărat scoaterea lui din întunec la lumină și din moarte la viață creștinească.

De aceea, dacă mare a fost bucuria cerului și a pământului la Nașterea Mântuitorului nostru Isus Hristos, mare a fost și bucuria și mângăierea părinților noștri, mare este și trebuie să fie și bucuria și mângăierea noastră și a tuturor creștinilor la acest praznic, și cu atât mai vârtos, cu cât trimiterea darului mântuirii ne întărește tot mai mult în credința, că Dzeu nu voeste moartea păcătosului, ci voeste, *ca toți oamenii să se mântuiască și să vină la cunoștința adevărului*⁵⁾ la bine și fericire, la care însă trebuie să conlucre și omul cu mintea sa luminată și cu voința sa liberă, cu credința și dragostea sa, pentru că darul și binecuvântarea, binele și fericirea să dă fieștecăruia numai în măsura credinței și a faptelor sale.

Cunoscând acum voința marelui Dumnezeu și cunoscând și aceea, că calea spre adevăr, spre bine și fericire *este numai lumina*, adevărat învățătura adusă în lume de Mântuitorul Hristos și vestită de apostolii lui și de toți următorii lor până în ziua de astăzi, — nu află cuvinte de învățătură mai potrivită lipselor și trebuințelor vieții voastre, nici sfat mai bun așteptat dela

⁴⁾ Matheiu 23, v. 37. Luca 13, v. 34.

⁵⁾ Timoteiu, I c. 2 v. 4.

mine, arhiereul și părintele vostru, decât să vă zic vouă cu apostolul neamurilor: „*Ascultați pe mai marii voștri și vă plecați lor, pentru că aceia priveghiază peste sufletele voastre, cași cei-ce au să dea seamă; și ca aceasta să o poată face cu bucurie, iar nu suspinând, pentru că aceasta nu este vouă de folos.*”⁶⁾

Acestea Vi-le zic vouă astăzi îndeosebi de aceea, pentru că pe lângă toate sfaturile și povețele arhieresti, pe lângă toate îndemnulile date de mai marii voștri în cursul timpului și îndeosebi în cursul celor 40 de ani din urmă, decând avem dreptul de a ține școală și învățatori, unii nu și-au dat sama de fel, iar alții nu și-au dat samă în măsură cuvenită de urmările păcatului neascultării, și acum, unii ca aceștia vor fi siliți să se convingă de amarul proverbului, pe cât de vechiu, pe atât de adevărat: „*Ai carte, ai parte, n'ai carte, n'ai parte*”, pentru că după proiectul de lege, referitor la alegerea de deputați dietali, cel-ce știe scrie și ceti, numără fiecare și are desine câte un vot, iar ceice nu știu scrie și ceti numai 10 vor numără un vot.

Chiar și numai aceasta împrejurare deci mă îndeamnă să vă sfătuiesc și cu aceasta ocaziune, să puneți mai mare preț pe deșteptarea și luminarea voastră și pe creșterea fiilor voștri întru frica lui Dumnezeu și întru câștigarea cunoștințelor trebuincioase la asigurarea unei stări mai alese în societate și a unui traiu mai liniștit în viață, iar pentru atingerea acestui scop, să nu cruțați nici o cheltuială, pentru că nu este capital sau avere, care să fie mai bine așezată și să aducă mai mari foloase, decât ce aduce banul cheltuit pe învățatură, prin care omul își câștigă *independența intelectuală, morală și materială*, adică acele trei puteri, fără de care nimenea nu poate înfrunța greutățile și ispitele vieții și în lipsa cărora omul nu are și nu poate avea pace și îndestulare, nici bine și fericire pe pământ.

Vă sfătuiesc și îndemn, ca dându-vă seamă de legea mai nouă de instrucțiune, să nu cruțați nici o jertfă posibilă pentru asigurarea și dezvoltarea caracterului confesional al școalelor noastre, pentru că în școală se pune fundamentul creșterii fiilor voștri, ca să fie creștini buni și patrioți buni. Vă sfătuiesc mai departe să fiți sânguincioși la lucrurile și întreprinderile voastre, dar și cruțatori la câștigurile voastre. Feriți-Vă de lux, în îmbrăcăminte și mâncare scumpă și nepotrivită stării și câștigului vostru zilnic. Să nu împrumutați bani cu ușurătate, căci vă faceți iobagii creditorilor cămătarnici. *Pacea să o țineți cu toții și sfintenția, fără de care nime nu va vedea pe Dzeu*”⁷⁾ Să cercetați

sfta biserică în Dumineci și sărbători, precum cercetează și alte neamuri bisericile lor și aceasta nu numai pentru împlinirea datorințelor voastre creștinești, nu numai pentru mângăierea și întărirea sufletului vostru în mijlocul ispitelor vieții, dar și pentru îndemnarea fiilor și caznicilor voștri la împlinirea poruncilor dzești și ale sftiei Maicei noastre biserici.

După cari toate rugând pe bunul Dzeu, să asculte glasul rugăciunilor noastre și să primească darurile, ce s'au adus și sfințit, îl rog totodată să vă binecuvinte pe voi, casele și familiile, pe tinerii și bătrânii voștri cu darurile sale cele bogate: să ridice pe cei căzuți, să îndrepte pe cei rătăciți, să mântuiască pe cei robiți și să vindece toate boalele și toate neputințele voastre trupesti și sufletești, ca astfel, cu inimă curată și cu suflet împăcat, să puteți petrece acestea Sfinte sărbători acum și la mai mulți ani cu pace, bunăvoință, și cu deplină bucurie și veselie creștinească. Amin.

Arad, la Sfintele sărbători ale Nașterii Domnului din anul 1908.

Al vostru tuturor

de binevoitor

Joan J. Rapp m. p.

Episcop.

Nr. 8444/1908.

Circular

cătră toate oficiile protopresbiterale și parohiale de sub jurisdicțiunea Consistorului greco-oriental român din Arad.

O mare pedecă în calea înaintării noastre ca biserică și neam este numărul mare al celor ce nu cunosc carte, adică nu știu scrie și ceti.

Biserica noastră, care ține strins la lumina *credinței* străbunilor noștri, caută să aprindă o lumină și *culturii*, adică luminării credincioșilor prin cunoștința de carte, pe sama acelora din credincioșii ei fii, cari nu au putut avea destulă parte de carte în școală la vremea sa.

Este vorbă de „*cursurile pentru analfabeți*”, cum se zice, în care privință se arată astăzi multă purtare de grijă, la toate neamurile din țară, și astfel și la noi românii.

Însoțirile noastre culturale și bărbații cu tragere de inimă fac tot ce le stă în putință pentru aceste cursuri. *Biserica încă nu poate rămânea mai jos.* De aceea noi, prin ordinul nostru circular de sub Nr. 7816/1908 am și

⁶⁾ Evrei 13. v. 17.

⁷⁾ Evrei 12. v. 14.

dispus, ca preoțimea și învățătorimea noastră să se pună pe lucru pentru luminarea neștiutorilor de carte.

Și acum, în pragul sfintelor sărbători, când prăznuim Nașterea Domnului, prin care ni-a răsărit „lumina cunoștinței” celor sfinte și de mântuire sufletească, — socotim, că cel mai bun lucru îl săvârșim când invităm și provocăm pe Prea On. Domni protoprezbiteri ai nostri tractuali și pe conducătorii satelor noastre, cari sunt: preoții, învățătorii și comitetele parohiale, să aibă la suflet și cauza luminării neștiutorilor de carte, atât în iarna aceasta, cât și pe viitor.

Aceasta o cerem, pentru că biserica poate să se razime astăzi pe viitor numai pe acei fiii ai săi, cari au nu numai *lumina credinței*, ci și *lumina învățături* după măsura trebuințelor vieții, pe care o trăiesc aceia. Deci dispunem:

1. Conducătorii de oficii parohiale și peste tot preoțimea, apoi învățătorii nostri și comitetele parohiale din comunele cu analfabeți și unde nu s'a deschis încă pentru acestia cursul de lipsă, — să se întrunească cât mai de grabă, pentru a se înțelege asupra celor de făcut în cauză. De sine înțeles, că unde sunt și alți fruntași cărțurari, să fie invitați și aceia la sfătuire.

2. Comitetele parohiale au să se îngrijească de aceea, ca salele de învățământ ale școalelor noastre, să se pună la dispoziția acestor cursuri, având a da cele de lipsă pentru încălzit și luminat. Aci sunt a se înțelege și recvizitele trebuincioase, afară de cărțile, caietele și uneltele de scris, pe cari și le vor plăti înșiși analfabeții, dacă nu le-ar procura comitetul pe cheltuielile parohiilor respective.

3. Cursurile aceste au să le conducă înșiși învățătorii, în ori care vreme de peste zi le este la îndemână, afară de timpul de biserică ori de prelegeri.

4. Unde sunt mai mulți învățători, datorința instruirii analfabeților revine *tuturor* învățătorilor, având ei a împărți între oaltă contingentul de analfabeți și a-i instrui pe fiecare *grup* în sala sa de învățământ, căutând să emuleze în producerea de rezultat. Și aceste cursuri vor avea să steie sub controlul directorilor locali (și didactici, unde sunt).

Pentru ca aceste cursuri să se poată înactiva cât mai temeinic și cu rezultat, aflăm de bine a dispune, ca *acest circular să se cetească* credincioșilor nostri în *ziua a doua a sfintelor sărbători* ale Nașterii Domnului.

Publicării circularului să-i premeargă o cuvântare potrivită din partea unuia dintre preoți, care va trebui să accentueze *foloasele învățaturii* în viață și pagubele la cari sunt expuși

cei ce nu au cunoștință de carte. Să caute a îndemna și a convinge pe cei de față despre folosul cursurilor de analfabeți; să cetească apoi din circularul de față partea întâie (până la finea punctului 4). Îndemnând pe cei de față să ducă știrea acestor cursuri la toți ai lor, iar cei ce doresc a lua parte la acele cursuri, să se însinue la oficiul parohial, unde li-se va aduce la cunoștință locul și timpul ținerii cursurilor de sub întrebare.

A r a d, la 17/30 Decemvrie 1908.

Ioan I. Papp,
Episcop.

Scrisoarea.

În Nr. 49 al acestui organ, am vorbit despre carte. Să ne lămurim acum asupra scrisoarei.

Zi de zi ni se dă ocaziunea, de a ceti iscălituri; acelaș nume în românește scris cu ortografia românească, iar în ungurește cu ortografia ungurească. După practică ar urma, că dacă cineva și-ar scrie numele în chinezește să-l scrie după ortografia chinezească, încât omul să nu-și mai cunoască numele și așa nici pe sine, când s'ar ceti în altă limbă. Tot așa vedem, că fac și cu numele altora, de pildă am avut caz, de un tânăr avea trei estrase debotez toate eliberate de aceiaș persoană și provăzute cu sigil în toată regula și în fiecare estras de botez, cu altă ortografie anume: în unu Macicovescu, în al doilea Mașcovescu, iar în al treilea Macskovesku acum să ne închipuim, că acesta ar ști englezește, franțuzește și chinezește și apoi am vede, că ce ar mai scoate din Mașcovescu. Și ciudat lucru, că oamenii aceștia au învățat carte, au absolvat gimnaziu, institut teologic, cu un cuvânt sunt oameni cu cultură superioară și totuși nu știu regula elementară, că numele propriu nu se schimbă în nici o limbă și astfel Mașcovescu, se scrie în toate limbile din lume ad literam cum este el scris în matricula botezaților. A trebuit să vină ministru de culte și instrucțiune publică contele Adalbert Apponyi, ca pe calea ordonanței să reguleze pe purtătorii de matriculă să nu schimbe numele matricular, ci să-l inducă tocmai ad literam după aceia ortographe, în toate documentele eliberate pe baza matriculei.

Nu scrutăm, dacă anomaliile de până acuma au provenit din necunoștință, ori din hiperzelul insinuațiunei destul, că a trebuit de multe ori să roșim în fața lunei streine, că sunt între noi purtători de condeiu și officii, cari nu știu să-și scrie numele.

Am văzut în biserici inscripții vechi pe pereți, pe icoanele biserice, pe scaune, pe prapore,

văzutam apoi și în cimiter pe cruci, pe copârșauă și în hotară pe cruci, pe case după obiceiul luat dela nemți și toate de-a rândul în limba și ortografia măestrului, care a făcut icoana, copârșeul, crucea ori casa așa încât, dat fiind că bisericile rămân monumente culturale, posterioritatea va trebui să înregistreze, că la începutul secolului XX se scria o limbă pocită *ungaro-slova-co-germano-română* dupăcum adevărat este măestrul, care a făcut inscripția. Vine dară în a doua linie, că limba noastră este supusă și acestei retorte externe, care își bate joc de ea.

Cine vrea să se convingă despre acestea n'are decât să cerceteze inscripțiile din cimitirele, bisericile și școalele noastre. Ei bine dar norocul, că n'a ajuns aceste afaceri externe sub controlul guvernului, pentru că domnul ministru Apponyi n'ar fi suferit nici acest inconvenient, ci ar fi exmis și aicea ordonanță, ca în biserică să nu figureze caricaturi de limbi, ci să se folosească limba pură bisericească dată fiind regula, că fiecare limbă să se scrie după legile ei.

A preoților este datoria de a îngriji de inscripțiile din biserică, de pe crucile din cimiter, ca numele scrise în acele locuri să fie în concordanță cu numele matricular și limba în concordanță cu limba bisericească.

Atragem atențiunea onoratei preoțimi asupra acestei datorinți.

În legătură, cu acestea fie-ne permis a reflecta la obiceiul mai nou introdus în unele părți, prin aducerea cununilor dela morți în biserică și punerea lor pe altar și peste tot, împodobirea bisericilor cu acele cununi. Las că spesarea pe cununi ar putea fi înlocuită cu spesarea pe săraci pe pomană, de a îmbracă pe cei goi și de a sătură pe cei flămânzi; dar și așa ar trebui să rămână neintrodusă în moravurile noastre; — în biserică n'are loc nici un ornament după gustul particular al cuiva cum este cununa, ci ornamentele prescrise și admise de arta bisericească.

Sufletul omenesc.

(studiu metafizic)

de

Vichentie Simiganoschi

preot ort. rom. în Iliești (Bucovina).

— Continuare. —

Ipoteza dinamică împinge aceea greutate, că ea ne impune întrebarea, care este factorul strunitor la gândirea rațională?

Tinta rațiunii fiind ideea etică a binelui fizic sau intelectul, însuși caracterul nostru moral înăscut este motorul, care inițiază încordarea nervilor cerebrali, la gândirea mai sfortată a rațiunii. El fiind fundamentul potenței noastre sufletești primită din natura dumne-

zească, de aceea o rațiune se chiamă a cugeta moral și rațiunea cu morala sunt corelatele vieții sufletești.

Greutatea explicativă ne vine de acolo, pentru că noi suntem deprinși în filozofie a opera cu noțiuni, fără să ne sârguim, a ne da samă de ajuns, ce avem imaginativ să ne gândim sub ele.

Dară îndată ce scoatem din conștiința de sine conținutul lucrurilor mijlocite prin gândirea rațiunii, cunoaștem, că ceea-ce a produce, este raportul cu menirea noastră. Privită la aceasta lumină rațiunea ni se prezintă ca o stăruință morală spre bine, că-l căutăm pe teren fizic sau spiritual — adevărat moral.

Luând în privire, că la ipoteza mecanică, care explică rațiunea în mod senzualistic, ca un simplu product din forța activă și din adevăratul organic menit pentru funcția ei, raționarea ar fi liberă de voința noastră, cum este intelectul, care trebuie să-și gândească, ceea-ce vede ochiul și aude urechea, de aceea prin faptul că noi suntem autorii morali ai gândirii noastre raționale, ipoteza dinamică, care pune gândirea rațională pe sama noastră, ne declară de liberi și pentru toate dispozițiile noastre responsabile.

Prin urmare ipoteza mecanică — senzualistă care deplasează gândirea la un mecanism, ne deroagă libertatea și autonomia, pe care ipoteza dinamică-moralistă ni-o atribuie.

Viața omului se susține de suflet prin două concurențe biologice conforme ambelor sale misiuni. Ambele isprăvesc funcții colective, prin cari adevăratele alimente se induc organismului și funcții de asimilare, prin cari cele acceptate se asimilează în materii corporale. Ceea-ce este gura pentru corp, senzorul este pentru suflet. Cîrcuția asimilează alimentele, rațiunea impresiile senzoriale în idei și raporturi estetico-etice.

Același creator, care a făcut organele senzoriale instrumente ale senzorului și pe acesta tabletă colectiv, pentru imprimarea imaginilor obiective, a creat și creerii ca organ al inteligenței, privită atât ca intelect animalic cât și ca rațiune; numai spre a ne ușura înțelegerea planului etern a dispus ca omul dela concepția sa până la moarte, care îl readuce maturei inerte, să petreacă toate domniile naturii. Conceptul, ca și o plantă prin fecundarea pistilului inatom, petrece o viață vegetativă, se naște și crește, ca cel mai debil animal, ca apoi cu apropierea inteligenței de trotarul rațiunii să devie adevărat om.

Dându-ne bine sama de deosebirea cantitativă și calitativă dintre creerii animalului și ai omului, apoi de deosebirea dintre creerii de copil, de om vulgar și intelectual dezvoltat, de gânditor de rând și adânc speculativ, cât și de priceperea tuturor subiectelor comparate, rezultatul acestor asemănări amplificat prin studiul anterior ne duce negreșit la concluzia, că rațiunea ca cea mai supremă potență intelectuală este productul din energia naturală, ca forță motoră și din constituția adevărată a sistemului cerebral, ca instrument anume întocmit.

Conferență catihetică-pastorală în Chișineu.

În 4/17 Decemvrie a fost conferința pastorală-catihetică în tractul Chișineului, la care a asistat și esmisul konzistorial P. C. Sa protosincelul Roman R. Ciorogariu. Conferința a fost bine cercetată, s'a remarcat însă și aici numărul mare al catiheților-învățători. Va să zică preoțimea încă n'a luat în toate locurile catehizarea în mâinile sale. Însăși prelegerea practică, la care a fost îndrumată din oficiu conferința a ținut-o un învățător, harnicul învățător din Nădab Dimitrie Boariu.

Înțelegem intențiunea, de a pune în lucrare pe un învățător practic cu un model de lecțiune, dar am dori, ca în viitor să auzim dela preoții catiheți prelegeri de model. După prelegerea aceasta a urmat o disertație de părintele George Turic din Otlaca, în care tractează cu căldură chestiunea catehizării concludând, că nu există nici o greutate în calea catehizării.

Și tot la acest rezultat a ajuns întreaga preoțime, care uni sono a declarat, că nu întinpină nici o greutate la catehizare și înțelegând situațiunea schimbată a școalei, s'au angajat cu toții a catehiza.

Conferința însăși condusă de spiritul senin al protopopului Dr. Ioan Trailescu și iluminată de sfaturile înțelepte și părintești ale esmisului konzistorial P. C. Sa protosincel Roman R. Ciorogariu, au decurs în perfectă ordine, ducând fiecare cu sine o plăcută suvenir de întâlnire și convingere, că nu din poruncă, ci din sfântă datorință și interes de-ași crește înșiși pe parohieni, cari dacă vrea să-i aibă preotul trebuie să catehizeze.

Și aceasta convingere curmează apoi orice discuțiune asupra întrebării, că cine să catehizeze și rămânenumai vorba; cum să catehizăm, ca să ajungem mai ușor la sufletul poporului.

CRONICA.

Sinod protopopesesc oprit. În Septemvrie aveam să se țină la Miercurea (I Sibiu) sinodul protopopesesc al preoțimei gr. or. române din acel tract, dar a fost oprit de primpretore, pe cuvânt că nu s'a anunțat mai înainte autorității politice, după cum reclamă ordonanța ministrului de interne. Dând protopopul apel contra acestei volnicii, a desființat vice-comitele comitatului Sibiu această opreliște pe cuvânt, că sinoadele protopopești, bazate pe Statutul Organic, nu se pot considera ca adunări populare.

Alegere de protoprezbiter. La alegerea de protoprezbiter, săvârșită Joi, în 11/24 Dec pentru tractul Devei, a primit candidatul Adam Groza 31 voturi, Dr. I. Dobre 18 voturi și Oțoiu 11 voturi.

Decorat. Protopopul gr. cat. al Timișoarei, dl George Trăilă, a fost decorat din incidentul împlinirii anului al 50-laa de preoție, cu crucea de aur, pentru merite.

Analfabet — milionar. În Cardiff a murit, nu tocmai de mult un anumit Solomon Andrews, care a lăsat, în urma sa o avere frumoasă de zece milioane, pe care decedatul și-a agonisit-o ca fabricant de pastele, fără să fi cunoscut însă scrisul și cetitul. A murit în etate foarte înaintată.

Rehabilitat. Preotul slovac Andrei Hlinca, care își face osânda în temnița de stat din Seghedin, și a fost suspendat din partea episcopului său romano-catolic, a fost rehabilitat în zilele trecute din partea congregațiunii papale.

Pentru seminar. Direcțiunea seminarială a mai primit doi saci de fasole puși la gara din Totvârad pe adresa direcțiunii seminariale. Numele trimițătorului nedescipabil. Direcțiunea roagă pe generosul dăruitor să se vadească, ca să-i poată mulțami.

Necrolog. Subscriși în numele lor și încă a numărărilor rudeni, pătrunși de durere anunțăm încetarea din viață a neuitatei și mult iubitei soții, nuroi, mame, surori și cumate Paulina Petrovici n. Oprean întâmplată la 4/16 Decemvrie 1908 în etate de 39 ani a vieții și al 2-lea an al fericitei sale căsătorii. În mormântarea osâmintelor sale scumpe, se va săvârși la 6/19 Decemvrie la 4 ore d. a. după religiunea gr.-or. dreptmăritoare în cimiteriul din Toracul-mic. Toracul-mic, la 5/17 Decemvrie 1908. Odihnească în pace! Vicențiu Perovici, preot gr. or. ca soț. Cornel Aurel, Paunița, Ioan, Ștefi, Emil, Ootavian, ca fii Dr. Nestor Oprean, Terențiu Oprean, George Oprean Elena Moldovan n. Oprean ca frați și soră. Ioan Moldovan, Teodor Petrovici, Ioan Petrovici, Petru Petrovici, George Spariosu, ca cumnați. Luciana Petrovici n. Bucur ca soacră. Maria Dr. Oprean n. Rosiescu, Aurelia Oprean n. Popi, Elena Oprean n. Miatov, Ana Petrovici Mircu, Elena Petrovici n. Popi, Pelagia Spariosu n. Petrovici, Raveca Petrovici n. Spariosu, ca cumnate.

Concurse.

Pe baza incuviințării Venerabilului Konzistor diecezan de sub Nr. 6461/1908, pentru îndeplinirea postului de capelan temporal comun de clasa I., sistemizat pe lângă ambii preoți din Giula maghiară, să scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala.”

Alegândul capelan are să urmeze ca paroh la aceea parohie, care va deveni mai nainte vacantă.

Venitele sunt: $\frac{1}{8}$ parte din pământ, bir și ștote dela fiecare parohie; însă va suporta și dările publice după partea sa.

Alegândul capelan este îndătorat a catehiza în ambele școli confesionale din loc, fără vr'o alta remunerațiune. Dela recurenți se cere cualificațiune de clasa primă.

Recurenții au să-și trimită recursele ajustate cu documentele de lipsă — adresate comitetului parohial din Giula magiară — la oficiul protopopesesc ort. rom. din Chișineu (Kisjenő) până la terminul concursual; iar pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie, să se prezinte în vr'o Duminecă ori serbătoare în s. biserică din Giula Maghiară, având să observe dispozițiile §-ului 20 din Regulamentul pentru parohii.

Giula maghiară, la 12/25 Decemvrie 1908.

George Bodea,
preș. com. par.

Emanuil Ardelean,
not. com. par.

În conțelegere cu: Dr. Ioan Trailescu protoprezbiter.

—□—

1-3

Pe baza incuviințării Ven. Conzistor diecezan de sub Nr. 6765/908 pentru postul de capelan temporal cu dreptul de succesiune, sistemizat pe lângă veteranul paroh Mihai Raț din *Pilul-mare*, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala.”

Venitele sunt: 1., una sesiune parohială; 2., interesele fondului sesiunilor parohiale; 3., birul preoțesc și stolele îndătinate; din cari toate alegându-l capelan va beneficia jumătate; însă va suporta și dările publice după partea sa.

Alegându-l capelan este îndatorat a catehiza în ambele școli confesionale, fără vre-o altă remunerațiune. Dela recurenții se recere ecalificațiune de **clasa I.**

Recurenții au să-și trimită recursese ajustate cu documentele de lipsă — adresate comitetului parohial din *Pilul-mare* — la oficiul protopopesc ort. român din Chișineu (Kisjenö) până la termenul concursual; iar pentru a-și arăta desteritatea în cele rituale și oratorie, să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sărbătoare în s. biserică din *Pilul-mare*, având să observe dispozițiunile §-ului 20 din Regulam. pentru parohii. Chișineu la 5/28 Decemvrie 1908.

Oficiul protopopesc ort. român al tractului.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din *Troaș*, să publică concurs cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala.”

Parohia e de **clasa a III-a.**

Venitele acestei parohii sunt: 1. Locuință liberă în casa parohială. 2. O sesiune de pământ pe deal și intravilanul dela casa parohială. 3. Dreptul de pădure și izlaz. 4. Birul și stolele uzitate. 5. Întregirea dela stat conform ecalificațiunii alesului. — Dările le supoartă parohul.

Recurenții să avizază, ca recursese lor, ajustate conform prescrișelor regulamentare și adresate comitetului parohial din *Troaș*, să le trimită oficiului ppopesc în Mariaradna, iar dâșii să se prezinte în s. biserică din *Troaș*, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Troaș, din ședința comitetului par. ținută la 19 Oct. (1 Nov.) 1708,

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* ppop în *M-Radna*.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din *Milova*, se publică concurs cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala.”

Parohia este de **clasa III-a.**

Venitele acestei parohii sunt fixate în coala de fasiune B.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poftiți, ca recursese lor, ajustate conform Regulamentului pentru parohii și adresate comitetului parohial din *Milova*, să le suștearnă — în termenul concursual oficiului protoprezbiteral gr. ort. rom. din Mariaradna, iar dâșii să se prezinte în s. biserică din *Milova*, spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Din ședința com. parohial din *Milova*, ținută la 19 Noemvrie (6 Dec.) 1908.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* protoprezbiter.

—□—

1—3

Pe baza incuviințării Ven. Conzistor Nr. 6670/908, se escrie concurs pe parohia de **cl. III Cacareu**, cu termen de **30 zile** dela prima publicare pe lângă următoarele emolumente:

1. Un pătrar pământ parohial 2. Un intravilan 3. Stolele uzitate 4. Birul obicinuit 5. Întregirea dela stat 776 cor. 24 fl. respective 1566 cor. 24 fl. conform ecalificațiunii celui ales.

Darea după pământ și ecalivalentul le solvește preotul. Alesul e de obligat fără altă remunerațiune a catehiza la școala confesională.

Doritorii de a recurge la această parohie, au să-și înainteze recursese înscrise regulamentar, și adresate comitetului parohial din *Căcărau* la oficiul protopopesc din Buteni (Buttyin) în timpul indicat, având a se prezenta în vre-o Duminecă ori sărbătoare în s. biserică, — cu stricta observarea §-ului 20 din Regulamentul pentru parohii, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Traian I. Magier* protopop

—□—

1—3

În urma publicării fără rezultat a concursului prim, — prin această se publică din nou concurs pentru parohia de **cl. II Bontesti**, cu termen de **30 zile** dela prima publicare pe lângă următoarele emolumente:

1. Una sesiune pământ extravilan arător și fânaț. 2. Casa parohială cu intravilan și edificiile economice 3. Stolele uzitate. 4. Întregirea dela stat 601 cor. respective 1401 cor., conform ecalificațiunii celui ales.

Alesul e obligat a catehiza la școala noastră confesională fără altă remunerație.

Doritorii de a recurge la această parohie, au să-și înainteze recursese înscrise regulamentar și adresate com. par. din *Bontesti*, la oficiul pprezb. din Buteni (Buttyin), în timpul indicat, având a-se prezenta în o Duminecă ori sărbătoare în s. biserică, cu stricta observare a §-lui 20 din Regulament, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Traian I. Magier*, protopruzviter.

—□—

2—3

Pe baza rezoluțiunii Venerabilului Conzistoriu eparhial dto 4/17 Decemvrie 1908 Nr. 7860/908 prin aceasta se repețește concursul pentru îndeplinirea capelăniei temporale, sistemizată pe lângă veteranul paroh Constantin Ișfănescu din *Secusigiu*, (pprezbiteratul Timișorii), cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecezan.

Beneficiul îl formează jumătate din sesiunea și grădinile parohiale, din birul preoțesc și din venitele ștolare. Dela recurenții se cere ecalificația prescrișă în Regulamentul pentru parohii § 17 alinia primă. Reflectanții vor avea să se prezente în s. biserică, cu observarea § 20 din Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta desteritatea în cântare și predică.

Dat din ședința comitetului parohial, ținută în Săcusigi la 23 Noemvrie (6 Dec.) 1908.

Comitetul parohial.

Cu consenzul protoprezb.: *Dr. Traian Putici* m. p.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului de învățătoresc la școala poporală confesională gr. ort. rom. din *Rădmănești*, să scrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1., în bani gata 600 coroane; 2., pentru scripturistică 10 cor; 3., pentru conferințe 10 cor; 4., 20 metri lemne sau 80 cor., din care e a să încălzi și sala de învățământ. Afară de acestea locuință în natură, cu grajd, sură, câmară, cocină, și grădină de 1200.

Cvivevenalul prescriș, după anii de serviciu, îl răspunde comuna bisericească.

Cu începere din 1910 salariul se va ridica conform articolului de lege XXVII din 1907 tot dela parohie.

Reflectanții au să-și trimită documentele lor instruite în regulă comitetului parohial, pe calea oficiului ppopesc gr. or. rom. din Belinț (Bélinez Temes megye), și sunt poștiți a se prezenta într-o Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Rădmănești, spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântare.

Cei capabili a conduce corul vor fi preferiți.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb* protoprezbiier.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala gr. ort. română din *Drăgănești*, protopopiatul Vascăului prin aceasta se publică concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. În bani gata 200 cor. 2. $6\frac{1}{2}$ cubule bucate à 12 cor. de tot 78 cor. 3. 4 stângeni de lemne à 16 cor. de tot 64 cor. 4. Pentru cantorat pământ cu venit de 60 cor. Detot 402 cor., precum și stolele dela cununii, înmormântări etc. Cvarțir și grădină. La timpul său se va cere întregire dela stat. Din lemne se va încălzi și sala de învățământ.

Ceica reflectează la acest post sunt poștiți a-și trimite rugărilor lor instruite conform regulamentului școlar în Segyest u. p. Rieny subsemnatului, iar în vr'o Duminecă ori sârbătoare sunt poștiți a-se prezenta în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. ppopesc.

—□—

2—3

Prin strămutare devenind vacantă stațiunea învățătorescă din *Medveș*, (pprezbiteratul Timișorii) pentru îndeplinirea ei definitivă se repeteste concursul scris în nr.ii 28—30 ai organului diecezan din a. c., cu termen de **30 de zile** dela prima publicare.

Emolumentele anuale sunt: 1. Dela comuna bisericească în bani gata 400 coroane și întregirea ce se va cere dela stat în evota ce se va încuviința. 2. 6 jughere pământ, 3. cortel liber, 4. 12 metri de lemne pentru trebuința învățătorului (8 metri pentru încălzirea salei de învățământ), 5. pentru participare la conferențe 12 cor., 6. pentru scripturistică 6 cor., 7. dela înmormântări unde va fi poștit 1 coroană.

Reflectanții au să-și înainteze recursurile lor ajustate cu documentele de evalificație prescrișă la P. On. oficiu pprezbiteral în Temesvár-Gyárvaros. Alesul fără alta remunerație va avea să provadă cântarea în s. biserică și se compună socoțile culturale. Recurenții vor avea să se prezinte — însă nu în ziua alegerii — în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Medveș, la 23 Noemvrie 1908.

Comitetul parohial.

Cu consenzul pprezb: *Dr. Traian Putici* m. p. inspector de școale.

—□—

2—3

Pentru stațiunea învățătorescă *Ghigheșeni*, se escrie concurs cu termen pe **18/31 Ianuarie 1909**, pe lângă următorul salar: Dela Ghigheșeni: în bani 240 cor.; 10 cubule de bucate à 16 cor.; 6 stângeni de lemne à 16 cor., 96 cor.; venit cantoral 40 cor.; dela *Căcăcent* în bani 100 cor.; iar pentru conferință 20 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta stațiune sunt poștiți a-și trimite recursurile lor adresate comitetului parohial Ghigheșeni M. O. D. Moise Popovici în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare a-se prezenta la sf. biserică.

NB. Din lemnele însemnate mai sus să va încălzi și școala, iar cvivevenalele se vor acoperi dela stat.

Dat din ședința comitetului parohial ținută la 13 Decem. n.

Traian Cucu
preot. preș.

Traian Popa
notar.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. ppopesc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc din *Polană*, tractul Vascăului se escrie a doua oară concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 576 cor. cvartir și grădină. Din aceasta sumă să va încălzi și sala de învățământ. Învățătorul va fi și cantor fără altă remunerație, având dela serviții private stoalele îndătinate și anume: dela înmormântări mari una cor.; dela înmormântări mici și liturgii câte 40 fil.

Cei ce doresc a ocupa aceasta stațiune sunt poștiți a-și trimite rugărilor, adresate comitetului parohial, subsemnatului în Segyest u. p. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare au să se prezenteze la sf. biserică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. ppopesc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din *Suplac*, se publică concurs din oficiu cu termen de alegere la **30 zile** după prima publicare.

Dotățiunea e: 300 cor. în bani. 6 orgii lemne, 12 cubule bucate, locuință cu grădină și stolele cantorale. Reflectanții să-și înainteze suplicele pe calea subscrizului în F. Györös, având până la alegere a-se prezenta la sf. biserică de acolo spre a cânta.

F. Girișiu la 9/22 Decemvrie 1908.

Petru Serbu protopop.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din *Șteiu*, tractul Vascăului — prin aceasta se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: în bani 400 cor., cvartir și grădină.

Cei ce doresc a reflecta la acest post sunt poștiți a-și trimite rugărilor lor instruite conform Regulamentului școlar, subsemnatului în Segyest p. u. Rieny, iar în vre-o Duminecă ori sârbătoare au să se prezenteze în sfânta biserică din Șteiu, spre a-și arăta desteritatea în tipic și rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Moise Popoviciu* adm. protopopesc.

—□—

3—3